

DAFTAR PUSTAKA

Arsip

Algemeen handelsblad voor Nederlandsch-Indië. *Congres Van Het Timorsch Verbond*, 04 Juli 1924

Batavia: Landsdrukkerij. *Inheemsche Verenigingen*, 1934

De Locomotief. *Timorsch Verbond*, 14 September 1926

De Locomotief. *Bijna Vergiftigd De Spaarbank Affaire-Nieuwe Bioscoop (Van Een correspondent)*, 18 Juni 1932

De Nieuwe Vorstenlanden. *N. Vennootschappen en Statuten*, 24 Agustus 1923

De Sumatra Post. *Het Timorsch Verbond*, 04 September 1924

De Sumatra Post. *Het Timorsch Verbond*, 11 Januari 1932

Encyclopedia van Nederlandsch-Indie. *Timorsch Verbond*, 1917-1939

Nieuwe Courant. *Timorsch Verbond*, 10 April 1946

Overzicht van de Inlandsche en Maleisisch-Chineesche Pers. *Bureau Timorsch Verbond*, 12 Februari 1922

Overzicht van de Inlandsche en Maleisisch-Chineesche Pers. *Timorsch Verbond*, 15 Januari 1923

Overzicht van de Inlandsche en Maleisisch-Chineesche Pers. *Sarekat Ambon*, 19 Maret 1923

Overzicht van de Inlandsche en Maleisisch-chineesche Pers. *Timorsch Verbond*, 22 Januari 1923

- Overzicht van de Inlandsche en Maleisisch-chineesche Pers. *Kerapatan Timoer Evolutie Te Makassar*, 22 Januari 1923
- Overzicht van de Inlandsche en Maleisisch-chineesche Pers. *De Inhoud*, 05 Februari 1923
- Overzicht van de Inlandsche en Maleisisch-Chineesche Pers. *Actie en Reactie*, 02 Oktober 1926
- Overzicht van de Inlandsche en Maleisisch-Chineesche Pers. *De Indonesische Studieclub*, 15 Januari 1927
- Overzicht van de Inlandsche en Maleisisch-Chineesche Pers. *Vrijdagavond*, 12 Maret 1931
- Overzicht Van De Inlandsche En Maleisch-Chineesche Pers. *Het Indonesia Raja Congres*, 09 Januari 1932
- Overzicht Van de Inlandsche En Maleisch-Chineesche Pers. *Het Timorsch Verbond En De Parindra*, 02 Mei 1933
- Overzicht van de Inlandsche Maleisisch-Chineesische Pers. *Het Kort Bericht Over te Solo*, 30 Desember 1933
- Pemberita Makassar. *Kabar Makassar dan Negeri*, 23 April 1924
- Riwayat Hidup Singkat Bapak E.R. Herewila*, tanpa nama, dokumen tidak diterbitkan
- Soeloeh Timor. *Overzicht van De Inlandsche En Maleisch-Chineesche Pers*, Juli 1925
- Soerabaijasch Handelsblad. *Verdwenen Steungelden*, 12 Agustus 1933

Buku

- Doko, I. H. 1981. *Perjuangan Kemerdekaan Indonesia di Nusa Tenggara Timur*. (Jakarta: Balai Pustaka)

- Doko, I. H. 1981. *Pahlawan-Pahlawan Suku Timor*. Cet. Ke-1. (Jakarta: PN Balai Pustaka).
- Glen Farram, Steven. *From Timor Koepang to Timor NTT: The Political History Of West Timor 1901-1967*. (Law, Business and Arts, Northern Territory University, Darwin)
- Ketut Ardhana, I. 2005. *Penataan Nusa Tenggara Pada Masa Kolonial 1915-1950*. (Terjemahan Oleh Peusy Sharmaya Intan Paath). (Jakarta: Pt Raja Grafindo)
- K. Pringgodigdo, A. 1991. *Sejarah Pergerakan Rakyat Indonesia*, (Jakarta: PT Dian Rakyat)
- M. Soejanta Kartadarmadja (ed). 1978/1979. *Sejarah Kebangkitan Nasional Daerah Nusa Tenggara Timur*. (Jakarta: Departemen Pendidikan Dan Kebudayaan).
- Peani, Muclis, et.al. 1984/1985. *Sejarah Sosial Daerah Sulawesi Selatan: Mobilitas sosial Kota Makassar 1900-1950*. Jakarta: Proyek Inventarisasi dan Dokumentasi Sejarah Nasional.
- Ricklefs, M.C. 2008. *Sejarah Indonesia Modern 1200-2008*. (Terjemahan oleh Tim Penerjemah Serambi). (Jakarta: Seambi).
- R.Z. Leirissa. et.al. (Peny). 1983. *Sejarah Sosial Di Nusa Tenggara Timur*. (Jakarta: Departemen Pendidikan Dan Kebudayaan).
- Safwan, Mardanas. 2009. *Peran Gedung Kramat Rakyat 106 dalam Melahirkan Sumpah Pemuda*. (Jakarta: Departemen Pendidikan dan Pariwisata)
- Sukmana, Oman. 2016. *Konsep dan Teori Gerakan Sosial*, (Malang: Intrans Publishing).
- Widiajatmika, N. 1977/1978. *Sejarah Daerah Nusa Tenggara Timur*. (Jakarta: Proyek Penelitian Dan Pencatatan Kebudayaan Daerah).
- Van Klinken, Gerry. 2015. *The Making of Middle Indonesia: Kelas Menengah di Kota Kupang 1930-an – 1980-an*. terj. Masri Maris. Jakarta: Yayasan Pustaka Obor Indonesia
- Anonim.1953. *Republik Indonesia ‘Sunda Ketjil’*. Kementerian Penerangan.

Skripsi

A. Lili Evita. 2012. *Sistem Peradilan di Sulawesi Selatan 1906-1942*. (Makassar: Departemen Ilmu Sejarah, Fakultas Ilmu Budaya, Universitas Hasanuddin)

Jurnal

D. Purwoko, "Semangat Taman Siswa dan Perlawanannya Terhadap Undang-Undang Sekolah Liar." 1:2,125-135, (Malang, Agustus 1994)

LAMPIRAN-LAMPIRAN

Lampiran I

DAFTAR INFORMAN

1. Nama : Vicoas T.B. Amalo
Umur : 47 tahun
Pekerjaan : Wiraswasta
Alamat : Jl. Kartini Kupang, Nusa Tenggara Timur
Keterangan : Raja Nusa Termanu, Rote Nusa Tenggara Timur

2. Nama : Augustin Susan .S.
Umur : 68 tahun
Pekerjaan : Ibu Rumah Tangga
Alamat : Perum Aqua
Keterangan : -

3. Nama : Ir. Nicky Nickolas Uly
Umur : 66 tahun
Pekerjaan : -
Alamat : Jl. Raya El Tari No. 7, Kel. Naikoten II, Kota Kupang
Keterangan : Pensiunan PNS Pemkot. Kupang dan anggota DPRD kota Kupang

4. Nama : Ikko Tanya
Umur :
Pekerjaan :

Alamat :

Keterangan :

5. Nama : Dary Rame Herewila

Umur : 36 tahun

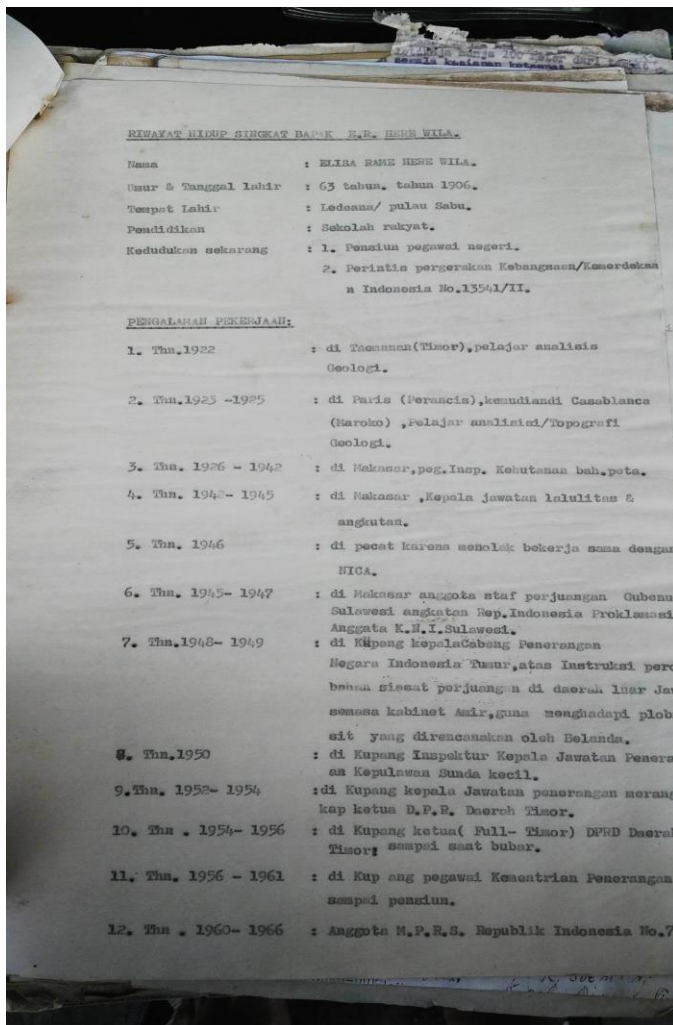
Pekerjaan : Karyawan BUMD

Alamat : Jl. A. Yani No. 59, Kel. Merdeka, Kec. Kota Lama, Kupang

Keterangan : Cucu kandung bpk. E. R. Herewila

Lampiran II

Sumber: Arsip Pribadi, Riwayat Hidup bpk. E. R. Herewila

Lampiran III

Sumber: De Sumatra Post, 04 September 1924, No. 206

TWEEDE BLAD. DE SUMATRA POST, DONDERDAG 4 SEPTEMBER 1924.

NEDERLANDSCH-INDIE.

HET TIMORSCH VERBOND.

Van goeden wille.

De veelheid van inlandsche verenigingen en vergaderingen schijnt toch meer eigen aan het westelijk deel van onzen archipel dan het oostelijk gedeelte, met uitzondering dan van de Minahassa Timor. Misschien hangt zulks samen met de geringer bevolkingssterkte dier gewesten, de grootere onderlinge scheiding en den zuiniger aard der bevolking. Noch op Celebes, noch in Timor geeft de landman zijn geld voor niets uit en voor het onderhouden van eenige volksleiders, die niets wenschen te doen voor den kost dan praten, voelt hij al bedroefd weinig.

Het verenigingsleven schijnt op Celebes al een zeer slechten voedingsbodem te vinden, want behalve eenige afdelinkken der S.I. bestaat hier niets, dat op een vereniging gelijkt. Eigenaardig vormt Sinaoi daar op een uitzondering; daar telt de S.I. afdeling nog eenige honderden leden. Of daar een bijzondere oorzaak of aanleiding toe bestaat valt moeilijk te beoordeelen.

Ook Timor biedt den volksleiders weinig gelegenheid hun beurs te spekken op kosten van den eenvoudigen man. Daar vooral wenscht men waar voor zijn geld lezen we in het Bat. Nwabid.

Zoo er al-als in het begin van dit jaar een propagandist optreedt, de bekende Iskandar, dan ontmoet hij maar weinig slecht, tenzij hij de bevolking weet iets te maken, dat zij ontheven zullen worden van het betalen van belasting en het verrichten van heeren diensten, zoo zij maar lid worden der Sarikat Rajat of Sarikat Islam. Zoo zij zich zuiver beperken tot een cultureel doel, dan stelt zich de bevolking eerder koel dan tegemoetkomend tegenover hen. Het is daar om goed, dat de bestuursambtenaren het recht verkrijgen ongewenschte elementen uit het gewest te houden. Tegenover een goed willende vereniging, die werkelijk het belang van het volk beoogt; zal zeker niet worden opgetreden, doch de hoofden van gewestelijk bestuur moeten in de gelegenheid zijn, elementen met duistere bedoelingen uit hun gebied verwijderen.

Het heeft er alken schijn van, dat het Timorsch Verbond gerekend mag worden tot de goed willende verenigingen en in zijn soort op één lijn te stellen is met Boedi Oetomo, al zijn de leden naar verhouding minder ontwikkeld dan die van B.O. Men heeft dan in het oog te houden, dat de pacificatie van Timor van veel jonger datum is dan die van Java en de gelegenheid tot ontwikkeling zich eerst begon aan te bieden, nadat onze troepen een einde hadden gemaakt aan roof en willekeur.

Bijzonder mag zeker wel genoemd worden, dat de zetel van het H.B. van het Timorsch Verbond niet gevestigd is in de een of andere hoofdplaats der residentie Timor, doch te Makassar, wat te meer tref, omdat de kern van het Verbond wordt gevormd door Rotinezen en Sawoenezen, die oeneindig veel dichter bij Timor Koepang wonen dan bij Makassar. Dat deze stad desniettemin toch als zetel der vereniging is gekozen moet in zekere mate beschouwd worden als een uiting van het Timorsche volk, dat zich tot deze plaats meer aangetrokken gevoelt dan tot Koepang. Het is een bepaald algemeen verschijnsel.

De verschillende eilanden van de residentie Timor produceren nagenoeg hetzelfde, zoodat onderling maar weinig verkeer is ontstaan, terwijl zich door den langgeraken vorm, geen gewestelijk centrum heeft kunnen ontwikkelen zoodat b.v.b. Ambon door zijn natuurlijke centrale ligging voor de Molukken is geworden.

Koepang, de van 1619 dateerende hoofdvestiging is een bestuursplaats in verband met den Portugeeschen nabuur; er bestaat nabij liggende eilanden Roti en Sawoe, noch van de verder liggende eilanden Flores, Soemba of Soembawa. Handel en verkeer gaan dus langs de eilanden heen en richten zich wat den verhandel betreft op Java en voor zoover het de producten voor de Europeeschen markt betreft naar Makassar. Ook de gedachten en het willen van het ontwikkelde deel der bewoners richt zich op de laatste plaats, zoodat feitelijk het centrum van handel en intellect buiten de grenzen der eigen residentie ligt. Nu door den ruil van enclaves op Timor de goede verstandhouding tusschen Nederland en Portugal verzekerd is, verliest Koepang steeds meer aan beteekenis en ligt een vereniging der twee gewesten Celebes en Timor niet te ver in het verschiet.

Na het voorgaande behoeft het niet te verwonderen, dat ook het Timorsch Verbond den zetel van zijn H.B. niet te Koepang, doch te Makassar heeft gevestigd. Het verbond is opgericht in 1921 en telt ongeveer 1250 leden; de geheele residentie telt zoo ongeveer 1,8 miljoen inwoners, dus het percentage aangesloten inwoners is miniet te noemen. Dat de invloed van het verbond in het gewest gering is, behoeft geen betoog.

Toch mag het als cultureel element niet uitgescheld worden, omdat het zich niet als de S.I. richt op het veroveren van een groot aantal leden, die zich niet scherp bewust zijn van het doel, doch in zeker opzicht het centrum vormt van dat deel der bevolking, dat zich eenige meerdere ontwikkeling heeft eigen gemaakt. Zoodat we reeds opmerken, toont het verbond meer overeenkomst met Boedi Oetomo dan met de S.I. en daarom moet hier meer geleet worden op de kwaliteit dan op de kwantiteit. Wanneer dan in samenwerking wordt genomen, dat eerst van geregeld onderwijs sprake is, nadat wij er rust en veiligheid hadden gebracht, kan gezegd worden, dat het Timorsch Verbond toch wel eenige aandacht en belangstelling verdient.

Eigenaardig is, dat de invloed van het verbond beperkt is tot de oostelijke eilanden groep van den Timorschen archipel. Van de 1250 leden van het verbond behooren niet minder dan ruim 500 op Roti thuis, voorts zijn er nog goed 100 leden op Koepang en even zoo veel op Sawoe, de overige zijn over de eilanden verspreid en de afdelingen bestaan vaak niet meer dan uit het bestuur plus enkele leden. On Roti; Sawoe en Koepang heeft het meerderen of minderen invloed, doch op de andere eilanden is die invloed nihil.

Het doel van het verbond is het bevorderen van vervaart en het verhoogen van het geestelijk peil der bevolking; het zijn de ambtenaren en onderwijzers, die de ruggespraak van het verbond uitmaken, dus ook weer juist als bij B.O. Wanneer het zich meent te moeten voordoen als vertegenwoordiger van het volk of als diens tolk, dan overdrijft het dus wel eenigszins en treedt het in verzoeken en rekesten op als had het heel het gewest achter zich, dan maakt het zich in zekere mate schuldig aan zelfoverschatting.

Bij de jongste samenstelling van den Volksraad verzoekt het hoofdbestuur der Regeringen van zijn leden te benoemen als vertegenwoordiger van het Timorsche Volk. Dat het tot zoodanig verzoek ten eenenmale het recht miste, behoeft na het vorenstaande geen betoog. Desniettemin verdient het noodige aandacht. In jeugdige onbezonnenheid mochten op de vergaderingen wel eens woorden gesproken worden, die naar buiten den indruk zouden kunnen maken, alsof het verbond roode vlaggen heeft, het heeft steeds tegenover het bestuur een behoorlijke houding in acht genomen en goede raadgeving van bestuurszijde bleek het gaarne te willen aanvaarden.

Dat is ook voor het verbond van belang in de Timorsche wereld niet worden afschrik en behoorlijke samenwerking tusschen bestuur en vereniging mogelijk wordt.

Dat er voor een particuliere vereniging als het verbond zonder eenige verantwoordelijkheid tegenover de bevolking geen plaats is in den Volksraad, spreekt van zelf, doch wanneer het zijn invloed zoodanig heeft uitgebreid, dat ook de zelfbesturen aan zijn werk deelnemen, dan zal het zeker aanbeveling verdienen een vertegenwoordiger der zelfbesturen, tevens lid van het Verbond, een plaats in den Volksraad toe te staan.

De Doekoen in de Tanggerangzaak.

Naar aanleiding van het gebeurde te Passer Rebo, nabij Meester Cornelis, waar een eenvoudige oeloe-oeloe-desa, Lidek genaamd, een veertigtal volgelingen om zich heen had weten te verzamelen, wien hij wils maakte, dat op zekeren tijd de geest van Hadji K. noeman zich in de desa zou komen vestigen, heeft het Bat. Nwabid. gewezen op de rol welke in dergelijke geesdrifters-affaires gespeeld wordt door doekoens. Het blad schrijft dan verder:

Ook in de Tanggerang-affaire zijn doekoens te beschouwen geweest als de auctor intellectuelis der z.g. godsdienstige beweging, welke in het bekende bloedige samen treffen in begin Februari is geëindigd.

Herhaaldelijk is de naam van Pah Menah hierbij genoemd.

Pah Menah was in zijn kampong de Heilige, die door tooverformulieren menschen kon genezen, regen, zonnood of een handje kon verwekken, noodig voor den groei van de paddi, ja zelfs in staat werd geacht bloed en vuur te doen regenen!

Hij is, volgens het volk, wel tachtig of honderd jaar oud en een zoon van een r a t o e, die twee zusters had, n.l. Barneja en Amina, van welke er één Koningin van Holland zou zijn!

Tot dezen beheerscher der Stille Kracht is Kalin Bapa Katiah, de wajangverteller, de „leider“ der Tanggerangsche verzetsbeweging, getaan om hulp en raad, naar reeds tijdens het onderzoek is gebleken.

Hij sprak bij die gelegenheid het volgende:

„Grote doekoens, ik heb tien dagen in afzondering doorgebracht op het Heilige Graf van Pangaran Blongsong en heb daar een openbaring gekregen, n.l. dat de particuliere landerijen van mijn grootvader, die hij aan de Chinezen verчуurd had, weer teruggenomen moeten worden, daar de huurtermijn nu om is en ik radja moet worden. Geet mij verlof om de Chinezen weg te jagen en zeg mij of de maand „Redjeb“ een goede maand hiervoor is“.

De doekoens antwoordde daarop:

„Het is goed, mis gij den Zondag niet laat voorbijgaan.“

„Geef mij een djimat, vroeg vervolgens Bapa Kalih, opdat mijn oogen en hart sterk zullen zijn en mijn „baan onkwetsbaar“.

Het orakel keek peinzend voor zich.

Vervolgens haalde de hoofdman, wyl hij geen djimat kreeg een kom met water, strooide hierin zeven verschillende soorten bloemen, apridde hierover een stuk wit doek en vroeg den doekoens het water te bewierookken, hetgeen deze met de noodige geheimzinnige ceremoniën deed.

Dit water werd daarna door den aanstaanden radja, diens vrouw en verschillende volgelingen gedronken, terwijl zij ook hoofd, handen en lichaam ermee bevochtigden.

De doekoens gaf hun tusschotte mesjan te eten, waarvan zij een stuk moesten bewaren, om dit te gebruiken, wanneer zij de Chineesche landheeren wilden wegjagen....

***

Blijft nu de groote doekoens, die in de Tanggerang-affaire op den voorgrond treedt, buiten schot, vraagt het blad.

Van juridische zijde wordt daarop het volgende antwoord gegeven:

hooftman der verzets zelf zijn fantastisch plan doekoen hem hier in wel maar hietoe geen straf aangewend.

Evenmin kan de d moreele, doch zeker gee verleend, noch de mid — al was het alleen re door zijn onkwetsbaar ooit tot onkwetsbaarhe

Ook zijn die niet ten begrip „djimats“, amuls werpen, waarvan voor deze bovennatuurlijke waarvan de verkoop str zij onder „onderwijs“ kusten, welke de strek geloof op te wekken, om zonder enig gev strafbare feiten te pieg

Derhalve valt de gla geen enkele strafbepalin in vrijheid gesteld en volging ontslagen . . .

De Javasch De Javasche Bank d mede:

De heer P.J.W. N Agent te Makassar, is ingang van 1 Septem Agent te Semarang, in heer heer J. C. Bijlev eervol ontslag is verle

Tot Agent te Makas heer E.A.V. Muller, d van buitenlandsch verlof

Ter vervanging van Boekhouder plaatsvervasser, den heer J. v nenkort met buitelaun is tot Boekhouder pla aldaar benoemd de he staatstelijk in gelijke fu werkzaam.

De heer D. Bierstok als Boekhouder plaats Postkant te optreden.

De heer D. C. Lon tember van buitelaun rugverwachting, is benoem send Agent te Soeraba den heer H. Rademak met ingang van 1 Octo slag is verleend.

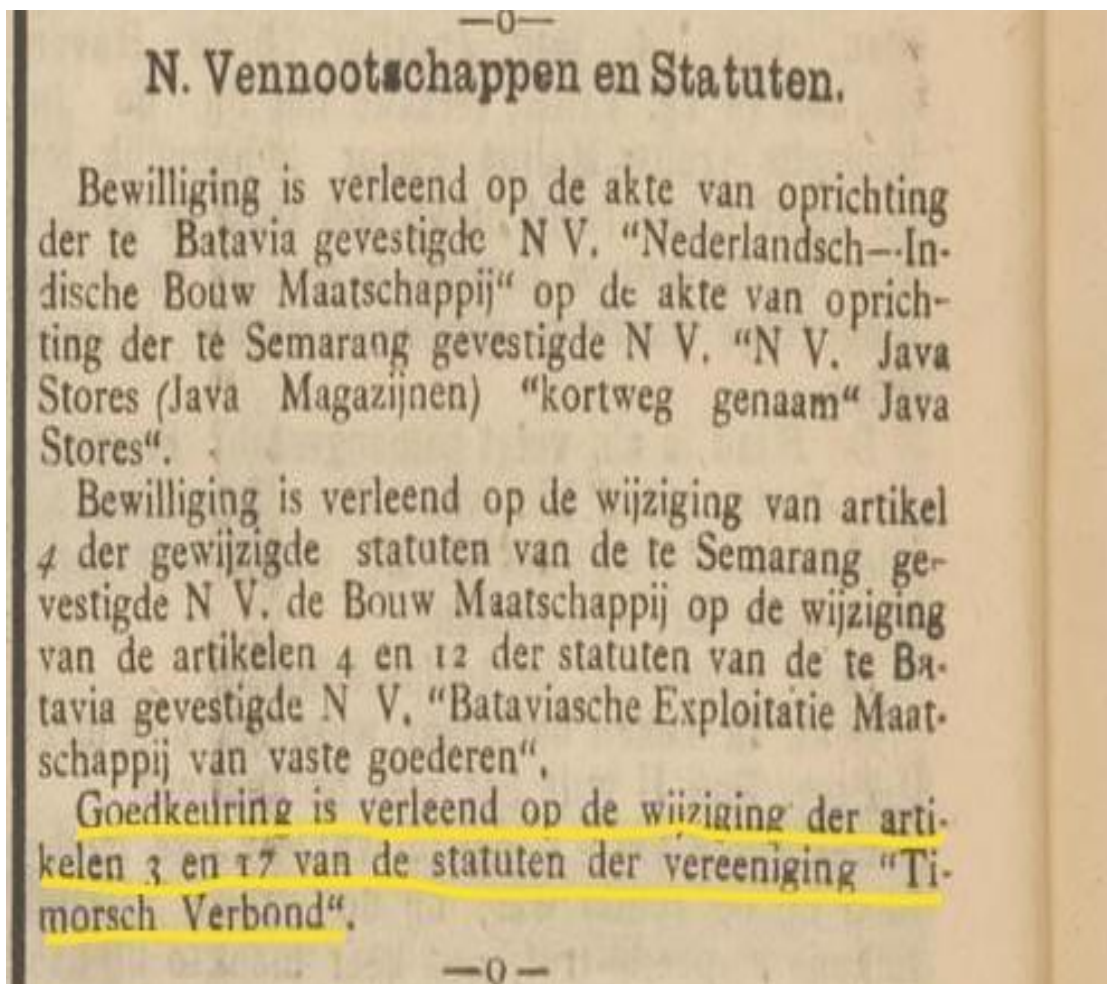
VRAAG

272 da.

Lampiran IV

Sumber: De Nieuwe Vorstenlanden, 24 Agustus 1923

Lampiran V

Sumber: Nieuwe Courant, 10 april 1946

TIMORSCH-VERBOND.

Teneinde vruchtdragend mede te kunnen arbeiden aan den heropbouw van Indoneſie op democratischen grondslag is het Timorsch Verbond (als rechtspersoon erkend bij Gouv. Besluit ddo. 8 Juni 1922 no. 18) weder in het leven geroepen:

Tevens wordt beoogd

- a. Geregelde voeling met het volk in Timor en Onderhoorigheden.
- b. Sociale, economische en politieke opheffing t.b.v. het volk.
- c. Gezonde samenwerking met alle overige bevolkingsgroepen in Indoneſie, met den wil elkanders nooden en behoeften te respecteeren.
- d. Paraatheid om stem uit te brengen inzake de Nederlandsche voorstellen.

Het voorloopig Bestuur bijgestaan door een aantal jongeren is samengesteld uit de hh. M. W. Riloi, J. Laibahas, P. E. Amaya, J. H. Tulle, H. A. Wakid, J. W. Amalo, F. Pello. D. Dyra, St. da Costa, L. L. Daulima en H. Dirk.

De plaatselijke autoriteiten zijn van b.g. Verbond op de hoogte gesteld.

Mitsdien worden alle Timoreezen verzocht zich bij b.g. Verbond te willen aansluiten.

Voorloopig secretariaat: Heerenstr. 56.

Lampiran VI

Sumber: *Batavia: Landsdrukkerij, 1934, hlm. 6*

Naam.	Zetel van de vereeniging.	Laatst bekende samenstelling van het (Hoofd)-Bestuur.	Toelichtingen.
Persatoean Selebes Selatan (P. S. S.).	Makassar.	Sonda daeng Mattajang voorzitter, Baesat secretaris, H. Moertada daeng Ngeppe penningmeester, A. Marzoeki daeng Marala, La Sappe, Abdurrahim, S. Daeed commissarissen.	Vereeniging van Celebesianen, welke zich ten doel stelt speciaal de belangen van Zuid-Celebes te behartigen.
Sarekat Ambon (S. A.).	Soerabaja.	Mr. J. Latuharhary voorzitter, J. F. Tuanakotta vicevoorzitter, L. D. Nanlohy secretaris, J. A. A. Pattiradjawene penningmeester, Gedelegeerden: Dr. J. Kaijadoe (Batavia), A. C. Tupamahu (Batavia), D. Ajawalla (Ambon).	Vereeniging die de belangen der Amboneezen wil behartigen, voornamelijk in de Molukken. Streeft naar de „Dominion Status” en verwerpt voorshands de „los van Nederland” gedachte. Huldigt het coöperatief beginsel.
Vereeniging „Stem Ambonsche Club” (S. A. C.).	Soerabaja.	F. A. Locollo voorzitter, A. E. Putuhena 1e secretaris, H. Nanlohy 2e secretaris, Kaillola, A. v. d. Kloor, De Haas commissarissen.	Deze vereeniging is opgericht door enkele leden van de Sarekat Ambon met de bedoeling om de belangen van de Amboneezen in Oost-Java te behartigen. Huldigt het coöperatief beginsel.
Timorsch Verbond (T. V.).	Soerabaja.	S. J. Lauwoie voorzitter, F. Djami 1e secretaris, B. Sjoen penningmeester, J. Uly en E. Islikoe commissarissen.	Vereeniging van Timoreesche nationalistien. Orgaan: „Pewarta Timoor”.
Persarikatan Timor.	Koepang.	C. Frans voorzitter, J. D. Ngilli secretaris, R. Reinhart penningmeester, J. Karels, W. Frans, J. Pello, J. W. Toepoe commissarissen.	Vereeniging van loyale Timoreezen, zich ten doel stellende de ontwikkeling in den ruimsten zin des woords van de bevolking van Timor. Orgaan: „Oetoesan Timoor”.

Lampiran VII

Sumber: Pemberita Makassar, 23 April 1924, No. 93

na didalam ini Pem- akan datang di Soeng g negri itoe, terlebih n dari Waterleiding. kesempatan waktoe, ana menoeroet kawat toe j. l. ditarik lagi, dari sini sedjam ke- ntoekan.

l j. l. pagi2 kelihatan ar oleh kapal prang a pasisir laet djadi : boeat memandang

alah kapal api Wega lama (Wilhelminana nggoe beberapa toe- boeat memberi slamat sedang dekat djem- ne Compagine) bangsa ons muziek. Jang me : itoe boeat mengoe elihat toean Gouver- aloknja, toean assis- s, assistent Resident ah negri, gewestelijk mandant dari Zee- ster, President dari ester, Directeur dari leiding, toean2 ambte esident dari Handels- ionghoa, kapitein nak negri.

a sandar dan semoea an baik, maka toean rah taaloknja sesama Commandant, Com- dan toean burge- memberi hormat me- i padoeka toean G. hat toean resident g van Borneo, toean oe jang hentarkan dalah toean Welter lant dari dari G. G. venprovencien pada

Wega dimana G.G.

Kabar Makassar dil. Negeri.

Nanti datang.

Toeroet warta, maka nanti 1 Mei jd. akan tiba disini toean E. A. Kaijadoe lid Volksraad jang baroe diangkat sama2 dengan toean Fang- gidae opzichter B. O. W. di Ambon.

Boleh djadi dengan kedatangan kedoea toean ini, **Timorsch Verbond** akan mengadakan ver- gadering boeat memberi beberapa permohonan kepada toean Kaijadoe sebagai lid Volksraad tentang keadaan jang telah djadi dan akan dja di pada sekarang ini di Timor.

(Apakah SAIT tinggal sadja diam? Red).

Berangkat.

Nanti ditg. 30 April jd, maka padoeka toean gouverneur Vorstman akan berangkat mening- galkan Makassar dengan menoempang kapal Barentz. Toean terseboet m. mang tida gkembali di Makassar. Dus Makassar patoet mengoetjap- kan selamat berlajar kspada padoeka toean ter- seboet.

Lagi satoe.

Toeroet kabar maka toean Amallo, president Hoofdbestuur **Timorsch Verbond** akan berang- kat ka Timor boeat mengoendjoengi afdeeling2- nja ditanggal 16 Mei jd.

Boeat mengadakan Congres ke 2 di Koepang. maka Hoofdbestuur dari vereeniging terseboet akan berangkat kesana ditanggal 28 Juni jd.

BOEAT ANAK-ANAK JANG DJAHAT.

Pada begrooting dari tahoen 1925 tetalah di pikirkan tentang akan memboekanja 8 pendiri- an (gesticht) baroe oentoek anak2 jang djahat jaitoe 1 di Ngawi dan 2 di Tangerang.

Itoe pendirian akan memenoehi permintaan2 jang paling baroe (modern).

Benteng lama di Ngawi di robah dan di dja- dikan lands-pvoedings gesticht.

Di Tangerang maka roemah toean tana jang lama dari Tanah Tinggi di robah, di djadikan gesticht boeat anak2 perampoeran jang djahat, jaitoe jang pertama ada di Hindia, disebelahoja pendirian jang lebih lama boeat anak2 lelaki jang djahat.

Manila
Stockholm
Kopen hagen

Koelit Badan Jang

ada sangat selaloe perot lemah. Der itoe perot dan mer ang aer) tidak ada

Kedatangan pitan napas mendjadi ti koelit badan bersih Didjoel oleh tol Nederlaud 85 sen t at Hindia Ingger Dr. William Medic Pinkettes Menjimpa

Kalau membatj lampau barang ses kabaran advertenti lah terseboet disito perloe diketahoei, hendak dibeli. De ma'loemat

K o r r

itoe. Kalau dibatja hoei denga apa di dan kotorang jan f 1.— sutoe blik.

Agei

Korrenzal mel daripada moeka. l Menjenangkan dal oleh koedis dan go zal f 1—

Lampiran VIII

Sumber: Algemeen handelsblad voor Nederlandsch-Indië, 04 Juli 1924

Lampiran IX

Sumber: *De Locomotie*, 14 April 1925

Rechtszaken.

Hulsvredebreuk.

Uit M a k a s s a r wordt ons gemeld:

De uitspraak in de zaak tegen dr. B. te Menado, beschuldigd van wederrechtelijk binnendringen van de woning van den heer S. was f 50.— boete. De officier had een week gevangenisstraf geëischt.

Verduistering van vereenigingsgelden.

Uit M a k a s s a r wordt ons gemeld:

Maandag 6 April werd de zaak behandeld tegen J. W. A., beschuldigd van verduistering van een bedrag van ruim f 80, behoorende aan het Timorsch Verbond. Bekl. was president van dit verbond en heeft de hem toegezonden postwissels, advertentiekosten, contributies, afdelings- en abonnementsgelden voor afdoening van particuliere schulden gebruikt. Het Openbaar Ministerie achtte de tenlaste legging bewezen en eischte tegen beklagde een gevangenisstraf van drie maanden.

Lampian X

Sumber: *De Locomotief*, 14 September 1926

ADVERTENTIES

Advertenties /
almin van 8 r
breedte van 2 k
gevorderd en so
rabst.

Familie-bericht
sike plaatsing m
ingezonden me
Het bedrag des
afbetaling worde
advertentiën ges

Timorsch Verbond.

Aangaande het Timorsch Verbond, waar-
over in het verslag van de Soerabajasche
volksmeeting gewag werd gemaakt, deelt
een correspondent te S o e r a b a j a nog het
volgende mede:

De afdeling Soerabaja van het verbond
is sedert een maand door den propagandist
van het verbond, Bakker, opgericht en heeft
nu ongeveer 300 leden, waarvan het groot-
ste gedeelte bij leger en marine is.

B. is van plan om ook in plaats, waar
Timoreezen wonen, afdeelingen te vormen.

Sedert Zondag j.l. is het verbond aange-
sloten bij de Indonésische Studieclub.

Lampiran XI

Sumber: De Sumatra Post, 11 Januari 1932, lembar ke 14

KOMSTEN AAN TOEGEN VAN DE GESSA-DEVOERING.

HET TIMOREESCH VERBOND

—○—

Afdeeling in Batavia opgericht

Het plan om over te gaan tot oprichting van een afdeeling van het Timorsch Verbond te Batavia is Zondag 3 Januari ten uitvoer gebracht. Het adres van het secretariaat is voorloopig: Paseban 156.

Besloten werd het hoofdbestuur uit te noodigen, om het volk onvermoeid te wijzen op het nut van het onderwijs, en het er toe te bewegen, steun te verleen aan de reeds met eigen krachten opgerichte scholen, en nog meer onderwijs-inrichtingen te stichten, hetzij Inlandschê, hetzij Hollandsch-Inlandsche.

Een circulaire van pater J. Pessers van de R. K. missie in Noord Timoer, gepubliceerd in de Socari-Timoer, orgaan van het T.V., in welk rondschrifven de schrijver liet doorschemeren, als zou een particuliere school met onbevoegde leerkrachten—hiermede doelende op de particuliere Hollandsche Timoer-Scholen—geen recht van bestaan hebben, werd door den voorzitter ontzenuwd.

Een motie van vertrouwen in de personen, die leiding hebben over de scholen in kwestie, werd door den voorzitter voorgesteld, en aangenomen door de vergadering.

Lampiran XII

Sumber: *I Ketut Ardhana, Penataan Nusa Tenggara Pada Masa Kolonial 1915-1950*

Susunan Administratif Daerah Timor dan Daerah Sekitarnya pada Tahun 1916	
Residen	: E.G. Th. Maier (sejak 2 Agustus 1913) (Kupang)
Sekretaris	: J.G. Larive (sejak 22 Juli 1915)
Petugas Pajak	: L.H. Tiwon (sejak 30 Oktober 1912)
Komandan polisi bersenjata	: J.F. van Kroon
A. Distrik Timor Selatan	
<i>Assistent Resident</i>	: C.J. van Kempen
Kontrolir	: A.C.H. van Maarseveen
Petugas Pajak (<i>Commies</i>)	: J.J.L. Lopulisa
1.1.)	Subdistrik Kupang dengan ibukota Kupang dipimpin oleh <i>Assistent Resident</i> (sejak 9 Juni 1914)
1.2.)	Subdistrik Roti dengan ibukota Mokdale Pemimpin: <i>Gezaghebber</i> D.L. Simons
1.3.)	Subdistrik Sawu dengan ibukota Seba Pemimpin: <i>Gezaghebber</i> A.H.M.J. Heyligers
1.4.)	Subdistrik Alor dengan ibukota Kalabahi Pemimpin: <i>Gezaghebber</i> H.M. du Croo
1.5.)	Subdistrik Wetar dengan ibukota Wonreli Pemimpin: <i>Gezaghebber</i> B.H. Tersteege
B. Distrik Timor Utara dan Tengah	
<i>Assistent Resident</i>	: H. Grammberg
<i>Gezaghebber</i>	: R.L. Weersma
Petugas Pajak	: W. Lindenhovius
1.1.)	Subdistrik Timor Tengah dengan ibukota Tjemplung, dipimpin oleh <i>Assistent Resident</i> (sejak 1 April 1915)
1.2.)	Subdistrik Timor Barat dan Tengah Pemimpin: <i>Gezaghebber</i> B. Koopmans

- 1.5.) Subdistrik Ngada (Badjawa) dengan ibukota Badjawa Pemimpin: *Gezaghebber* J.A. van Staveren
- 1.6.) Subdistrik Manggarai Utara dan Barat dengan ibukota Reo Pemimpin: *Gezaghebber* F.L. Dannenberger
- 1.7.) Subdistrik Manggarai Tengah dan Selatan dengan ibukota Ruteng Pemimpin: *Gezaghebber* W. Lindhout

E. Distrik Sumbawa (Sumbawa Besar)

Assistent Resident: A.J.L. Couvreur (sejak 30 Oktober 1915)

Gezaghebber : A.M.M. van Loon

Petugas Pajak: W.A. Jansen (sejak 20 Mei 1914)

- 1.1.) Subdistrik Sumbawa Pemimpin *Assistent Resident* *Assistent Resident*
- 1.2.) Subdistrik Bima dengan ibukota Raba Pemimpin: *Gezaghebber* J.F. Later
- 1.3.) Subdistrik Taliwang dengan ibukota Taliwang Pemimpin: *Gezaghebber* J.J. Zantman

Pemimpin Daerah Kantong Asing

- Sumbawa Besar Sech Djoeman bin Oembarak Radjab (sejak 20 Januari 1913)
- Taliwang Sech Salim bin Abdulhak Bawazir (sejak 5 Juni 1915)
- Bima Said Achmad bin Djafar Mochdat (sejak 19 Juli 1912)

Lampiran XIII

Sumber: *I Ketut Ardhana, Penataan Nusa Tenggara Pada Masa Kolonial 1915-1950*

Susunan Administrasi Provinsi Timor dan Daerah Sekitarnya Tahun 1920

A.	Distrik Timor
1.	Kupang Ibukota Kupang
2.	Roti dan Sawu Ibukota Mokdale
3.	Kisar (kepulauan barat daya) Ibukota Wonreli di Pulau Kisar
4.	Belu Ibukota Atambua
5.	Timor Utara Tengah Ibukota Kefananu
6.	Timor Selatan Tengah Ibukota Soe
B.	Distrik Flores
1.	Manggarai Ibukota Ruteng
2.	Ngada Ibukota Badjawa
3.	Endeh Ibukota Endeh
4.	Maumere Ibukota Maumere
5.	Flores Timur dan Kepulauan Solor Larantuka
6.	Alor Ibukota Kalabahi
C.	Distrik Sumbawa
1.	Subdistrik Bima Ibukota Bima
2.	Subdistrik Sumbawa Ibukota Sumbawa Besar

D. Distrik Sumba

1. Subdistrik Sumba Tengah Timur
Ibukota Waingapu
2. Subdistrik Sumba Barat
Ibukota Waikabubak

Lampiran XIV

Sumber: I Ketut Ardhana, *Penataan Nusa Tenggara Pada Masa Kolonial 1915-1950*

Daftar Pemimpin provinsi Timor dan Sekitarnya yang Menandatangani Perjanjian

No	Daerah	Nama Pemimpin	Tanggal
TIMOR			
1	Amarasi	Izaak Koroh	24 April 1917*
2	Kupang	Daoed, henoch tanol	13 Juni 1918*
3	Fatoe Leo	Sane Baboe. Pato Moeti, Sai Hoebena, Lake Baboe	10 Februari 1915*
4	Amafuang	Soleiman, Willem talnoni	26 Agustus 1918*
5	Amanubang	Noni Nape	11 Oktober 1912*
6	Amanatun	Koesa Bone Naik	23 Oktober 1917*
7	Mollo	Tabelak Oematan	10 Mei 1916*
8	Miomaffo	Oei Nono Kono	25 April 1915*
9	Insana	Kaha lassi tou olin	23 Oktober 1917*

10	Beboki	Kaoe Maoe	23 Oktober 1917*
11	Belo Tassi Fettoh	Josef da Coste alias Siriman	28 Juli 1917*
12	Melaka	Toe Serang alias Tei serang	28 Juli 1917*
ROTE			
13	Loaholoe	Alexander, paulus Tongga	23 Oktober 1917*
14	Noe salai	Frederik Sjoen	23 Oktober 1917*
15	Bilba	Soleman Saba	14 April 1909*
16	Daidoloe	Paulus. David Manafe	17 November 1917*
17	Lelenoek	Soleman Saik	14 April 1909*
18	Rote Talada	Christian, Jeremias, Michiel Amalo	22 Februari 1918*
19	Thie	Davis, Jacobias Messasch	18 Jui 1917*
20	Bolahoeloe	Jeremias, Daniel Ndoen	23 Oktober 1917*
21	Ndao	Zadrack Kotten	14 April 1909*
SAWU			

22	LiaE-Rai-Djoe Sawoe	Samuel, Thomas Djawa	27 April 1917*
ALOR			
23	Alor	Bala Nampira	25 Juli 1917*
24	Koei Mataroe	Dam Soma	14 Desember 1917
25	Batoelolong	Risi Bera	27 Agustus 1915*
26	Poereman	Besi Laakoe	09 Agustus 1918*
27	Kolana	Makoeni Mae	27 Agustus 1915*
PANTAR			
28	Barnoesa	Koliaman Baso	18 Juni 1918*
29	Pandai Biagar	Koliamang Mono	18 Juni 1918*
FLORES			
30	Larantuka	Don Johannes Servus Diaz	25 Juni 1912*
31	Kange	Nae	14 April 1909*
32	Sikka	Don Josephus da Silva Alias Non Meak	6 Juni 1918*

33	Nita	Don Jahan da Silva	17 agustus 1911
34	Tanah Kanoe V	Rassi Wangge alias Pius	10 Oktober 1917*
35	Ndoa	Mbaiki Mbani	10 Oktober 1917*
36	Endeh	Posa Meno	10 Oktober 1917*
37	Tanah Rea	Hadji Abdul Madjid alias Adji bin Kalama	20 Desember 1917*
38	Koe	Moewa Tonga	28 November 1917*
39	Noge	Roga Mole	28 November 1917*
40	Ngada	Djawa Tai	28 November 1917*
41	Riung	Pettor Silla alias Poewa Minak	28 November 1917*
MANGGARAI			
Tidak ada			
SOLOR			

42	Lawajong	Kalake	21 Desember 1901**
43	Lamakera	Kalaka Palembang	20 November 1917*
44	Adonara	Arkiang Kamba	15 September 1894**
45	Trong	Patieng Belo	28 Januari 1893**
46	Lamahala	Adie	29 Januari 1893**
47	Lomblen/Kawoela	Baha	18 maret 1902***
SUMBA			
48	Hamatake	Omboe Hina Melolo	23 Desember 1913*
49	Rendi	Omboe Lili Kani Praing alias omboe Raroloenggi	25 Februari 1918*
50	Weidjelu	Omboe Tangga Toel Atakawawo	23 Desember 1913*
51	Taboendong	Omboe Ndai Lifi Asa	26 Juni 1918*
52	Kanatang	Omboe nai Haroe	12 Mei 1916*

53	Napoe	Omboe Landoe Kera	12 Mei 1916*
54	Memboro	Omboe Kraing	28 September 1916*
55	Laoera	Ama Biri Kaloenbang	23 Desember 1913
56	Kodi Belagar dan Kodi Bengedo	Riedja Kanda	2 Februari 1915*
57	Kodi Bokol	Dera Woela	3 Mei 1913*
58	Kapondoek	Oemboe nai Takoe	12 Mei 1916*
59	Wadjewa	Oemboe Pati	23 Desember 1913*
60	Massoe karera	Oemboe Nai Lake alias Omboe Domoe landoe, Woelang Djonggo Meamang	23 Desember 1913*
61	Laoli	Dange Lade	23 desember 1913*
62	Lamboja	Kodoe Moto	23 Desember 1913*
63	Lewa	Oemboe Ngaba Haumara	3 Mei 1918*
64	Anakala	Oemboe Ngailoe Diddie	23 Desember 1913*
65	Lawonda	Oemboe Sawa	23 Desember 1912*

66	Wonokaka	Badjo Padeda	12 Mei 1916*
SUMBAWA			
67	Sumba	Mohammad Djalaloeddin	14 Mei 1905****
68	Bima	Mohammad Salahoeddin	11 Oktober 1916****
69	Dompu	Mohammad siradjoeddin	31 Desember 1905****
70	Sanggar	Abdullah	30 Desember 1905****

Keterangan:

1. Perjanjian Plakat Pendek

* *Korte Verklaring*

** *Timor Verklaring*

*** *Timor Contract*

2. **** Perjanjian Plakat Panjang (*Lange Verklaring*)

Lampiran XV

Google Form Kesiediaan Menjadi Narasumber

Kesiediaan Menjadi Narasumber

S.NO	Submit Date	E-mail	Nama lengkap	No Handphone	Apakah anda bersedia untuk dilakukan wawancara secara online (WhatsApp)?	Apa hubungan narasumber dengan tokoh??
1	03-10-2023	manawa57@yahoo.com	Nicky Nickolas Uly, Ir, MSi.	08121832377	Siap bersedia	Kakek kandung
2	04-10-2023	daryl.herewila@gmail.com	Daryl Rame Herewila	085239008213	la saya bersedia membantu semampu dan pengetahuan saya untuk memberika informasi dan foto dokumentas	Saya adalah cucu dari E R Herewila

Lampiran XVI

Jadwal Kontrol Bimbingan

JADWAL KONTROL BIMBINGAN SKRIPSI
DEPARTEMEN ILMU SEJARAH FAKULTAS ILMU BUDAYA
UNIVERSITAS HASANUDDIN

6	Rabu, 31 Mei 2023	Dr. Muslimin A. R. Effendi, M.A		-Mengoreksi penulisan yang typo -Mengoreksi penyusunan kalimat	-Memperbaiki penulisan yang typo -Memperbaiki penyusunan kalimat
7	Senin, 05 Juni 2023	Dr. Muslimin A. R. Effendi, M.A		-Menambahkan sumber	-Menambahkan tulisan dengan sumber yang diberikan
8	Rabu, 14 Juni 2023	A. Lili Evita, S.S., M.Hum		-Mengoreksi penyusunan kalimat -Mengoreksi penulisan yang typo -Informasi yang diberikan harus jelas	-Memperbaiki penyusunan kalimat -Memperbaiki penulisan typo -Menambahkan keterangan waktu yang pasti
9	Kamis, 15 Juni 2023	Dr. Muslimin A. R. Effendi, M.A		-Mengoreksi format penulisan -Menambahkan biodata penulis	-Memperbaiki format penulisan -Membuat biodata penulis
10	Sabtu, 24 Juni 2023	A. Lili Evita, S.S., M.Hum		Diskusi Perbaikan Bab 1-4	Memperbaiki bab 4
11	Senin, 3 Juli 2023	A. Lili Evita, S.S., M.hum		-Mengoreksi muatan/ menyusun sub bab dari bab 2-4 -Diskusi tentang perpanjangan tahun penelitian	-Memperbaiki Sub bab -Memperpanjang tahun penelitian
12	Selasa, 12 September 2023	A. Lili Evita, S.S., M.Hum		-Diskusi bab 1-4	Memperbaiki bab 1-4
13	Jumat, 22 September 2023	A. Lili Evita, S.S., M.hum		-Naskah diperiksa -Mengoreksi latar belakang -Melengkapi Skripsi	-Memperbaiki latar belakang dan bab 1-4 -Melengkapi Skripsi

JADWAL KONTROL BIMBINGAN SKRIPSI
DEPARTEMEN ILMU SEJARAH FAKULTAS ILMU BUDAYA
UNIVERSITAS HASANUDDIN

14	Jumat, 20 Oktober 2023	A. Lili Evita, S.S., M.Hum		-Mengoreksi Typo -Melengkapi Skripsi dari Halaman Sampul – Riwayat Hidup Penulis dan menambahkan halaman	-Memperbaiki penulisan typo -Melengkapi skripsi dengan nomor halaman
15	Jumat, 27 Oktober 2023	A. Lili Evita, S.S., M.Hum		-Naskah diperiksa	-Memperbaiki sesuai masukan

Biodata Penulis

Peneliti bernama lengkap Trinovianti Sallata. Akrab dipanggil dengan nama Tri. Terlahir dari pasangan Marthen Sallata dan Lenora Sarasak pada 12 September 2002 di Tana Toraja. Peneliti menempuh pendidikan dasarnya di SD Negeri 137 Sampean. Peneliti melanjutkan pendidikan ke menengah pertama di SMP Kristen Kandora tahun 2013. Selanjutnya peneliti memilih melanjutkan ke SMA Negeri 3 Tana Toraja. Setelah menempuh 3 tahun lamanya, penulis tamat pada tahun 2019. Tahun 2019 penulis langsung melanjutkan pendidikan ke Perguruan Tinggi Negeri (PTN). Penulis memilih melanjutkan ke salah satu Perguruan Tinggi Negeri di Kota Makassar, yaitu Universitas Hasanuddin dengan mengambil jurusan Ilmu Sejarah.

Selain pendidikan formal, peneliti juga aktif di berbagai organisasi baik diluar maupun dalam kampus. Organisasi dalam kampus yang diikuti peneliti adalah Himpunan Mahasiswa Departemen Ilmu Sejarah KMFIB-UH. Selain itu, peneliti juga aktif dalam Persekutuan Mahasiswa Kristen Oikumene (PMKO) FIB-UH. organisasi lain yang diikuti peneliti yaitu Gerakan Mahasiswa Kristen (GMKI) Komisariat Ekonomi Unhas.

Skripsi Sejarah Pergerakan *Timorsch Verbond* 1921-1939 merupakan karya ilmiah peneliti sebagai bentuk pemenuhan tanggung jawab demi memenuhi syarat mendapatkan gelar strata satu dari Departemen Ilmu Sejarah. Skripsi ini tentunya banyak pihak yang terlibat dan sangat berjasa untuk menunjang sehingga dapat rampung. peneliti mengucapkan terima kasih yang dalam dan hormat kepada kedua pembimbing peneliti ibu A. Lili Evita, S.S., M.Hum. selaku pembimbing pertama peneliti, dan bapak Dr. Muslimin Ar Effendy, M.A selaku pembimbing kedua peneliti atas ilmu, waktu, dan kesabarannya dalam membimbing peneliti menyelesaikan penulisan skripsi ini.

Peneliti dengan tangan terbuka menerima berbagai kritikan, saran maupun masukan yang kiranya ingin disampaikan kepada peneliti, karena peneliti sadar betul bahwa penulisan skripsi ini masih jauh dari kata sempurna. Oleh karena itu, untuk dapat terhubung dengan peneliti, silahkan mengontak peneliti melalui E-mail peneliti penggunaaktif153@gmail.com dan No. WhatsApp peneliti 0822 5289 6878. Sekian dan terima kasih.